

DOLDERSE KRONIEK

18e jaargang nr. 1 - januari 2015

www.historischeverenigingdendolder.nl

Uitgave van de Historische Vereniging Den Dolder

Historische Vereniging Den Dolder

Opgericht 9 april 1997.

18e jaargang nr. 1, januari 2015

Versijnt in de maanden: januari, mei en september.

Bestuur

Voorzitter: Petra Koek,
Dolderseweg 230, 3734 BR Den Dolder
tel. 030-2258492, voorzitter@historischeverenigingdendolder.nl

Secretaris: Dick van Lier,
Paltzerweg 299, 3734 CM Den Dolder
tel. 030-2284505, secretaris@historischeverenigingdendolder.nl

Penningmeester: Ruud van der Sar,
Dolderseweg 93-D, 3734 BE Den Dolder
tel. 06 57 315 442, penningmeester@historischeverenigingdendolder.nl
Betaling graag op ING rekening 7739816 t.n.v. Historische Vereniging Den Dolder

Commissaris Archief: Flip Baay,
Hezer Enghweg 61, 3734 GN Den Dolder
tel. 030-2252171, archief@historischeverenigingdendolder.nl

Redacteur Dolderse Kroniek: Frits Stuurman
Hezer Enghweg 122, 3734 GV Den Dolder
tel. 030-2280163, redactie@historischeverenigingdendolder.nl

Druk: Drukkerij Biga Groep BV
Postbus 164, 3700 AD Zeist
tel. 030-8503200, www.bigagroep.nl

Tekstvoorstellen en reacties naar de redactie.

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Den Dolder.

Het aanmeldingsformulier voor de vereniging vindt u op de website. Het lidmaatschap van de vereniging leidt steeds tot een stilzwijgende verlenging per kalenderjaar.

Opzegging als lid van de vereniging kan mondeling, schriftelijk of via elektronische weg tot stand worden gebracht en dient tenminste vier weken voor het einde van het verenigingsjaar te geschieden aan de penningmeester.

De contributie bedraagt € 15.00 per jaar.

Betaling is mogelijk op ING rekening 7739816 t.n.v. Historische Vereniging Den Dolder.

De Historische Vereniging beschikt over de ANBI verklaring ('Algemeen Nut Beogende Instelling'). Dit betekent dat uw gift (geheel of gedeeltelijk) in mindering kan worden gebracht op uw belastbaar inkomen.

De homepage op internet van de vereniging is: www.historischeverenigingdendolder.nl

Redactioneel

Als vereniging hebben we een dynamische periode achter de rug vooral door de gehouden tentoonstelling. De belangstelling van onze leden en andere bezoekers voor de school van nu en de school van vroeger was groot. Veel mensen bekeken de vele klassenfoto's op de tentoonstellingsborden en overlegden met elkaar wie daar wel allemaal op stonden. Dit gaf ook een impuls aan de Kroniek zoals verderop zal blijken.

Het eerste artikel gaat over het station. De aanwezigheid van onze spoorlijn was belangrijk, zowel voor het bouwen van de zeepfabriek door Pleines als voor het ontstaan van de Willem Arntsz hoeve.. Een spoorlijn voor transport van alles wat nodig was en de mogelijkheid goedkope grond te verwerven waren een pre voor het ontstaan van Den Dolder. Het huidige station was zeker toe aan een opknapbeurt en zo is de kans op behoud in de verre toekomst vergroot. Reden genoeg voor Henk Radstake om ons te vertellen over de geschiedenis van de bouw en de

werking van de spoorwegen in vroeger tijd.

Aan de puzzel over de details van ons dorp komt nu een einde. Met ingang van dit eerste nummer van 2015, willen we u meer laten zien van onze verzameling klassenfoto's. We vragen uw hulp ook bij het vinden van de namen van klasgenoten.

Het tweede artikel behandelt de villa Den Engh. Hoe die tot stand kwam, wie er allemaal woonden en hoe die werd gebruikt in het kader van de opvoeding van jongens die op één of andere manier op het slechte pad geraakt waren. Daar kwam trouwens veel meer aan te pas dan de villa. Vroeger losstaande paviljoens, en later gebouwen omringd door hoge hekken.

Daarna volgen de klassenfoto's. De grote belangstelling voor de tentoonstelling deed het bestuur besluiten hier de komende nummers veel aandacht aan te

besteden. De oudste foto is eigenlijk geen klassenfoto maar een schoolfoto. Van de School met den Bijbel lang geleden. Herkent u mensen op de foto? We hadden al goede hulp bij het zoeken van namen. Nu kijken of u het er ook mee eens bent en of u er meer weet.

Het Stille Hofje kent vele grafstenen waaraan een verhaal is verbonden. Mieke van der Ploeg vertelt ons deze keer over een kindergraf waaraan heel wat emotionele gevoelens zijn gekoppeld

En tenslotte wil Theo van den Hoven graag meer weten over zijn woonomgeving die zeker te maken heeft met Alexander Numan van de veeartsenij-school en met de latere pogingen een villabuurt te ontwikkelen. De aanleg van de Hertenlaan was daartoe een aanzet.

Wij wensen u weer veel leesplezier.

Frits Stuurman

Het station Den Dolder

Door Henk Radstake,
gepensioneerd medewerker NS

In opdracht van NS-STATIONS werd in oktober 2014 met de uitwendige restauratie van het station Den Dolder gestart. Het station Den Dolder staat op de monumentenlijst. Bij de restauratie worden de nodige herstelwerkzaamheden verricht en zal het schilderwerk zo veel mogelijk in de oorspronkelijke kleuren worden uitgevoerd. De restauratie wordt uitgevoerd door het bedrijf Aversch aan de hand van de bouw-/bestektekening uit 1914. Deze restauratie was de aanleiding voor dit artikel.

Geschiedenis

In 1839 is in Nederland tussen Amsterdam en Haarlem de eerste spoorlijn aangelegd.

In het boek Zeist, Groei en Bouw Den Dolder en Bosch en Duin, schrijft Roland Blijdenstein in 1984 over station Den Dolder:

In 1863 opende de Nederlandsche Centraal Spoorweg Maatschappij de lijn Utrecht-Amersfoort. Drie jaar daarvoor had men de Dolderseweg verhard en een tol met tolgaarderswoning gebouwd, ter hoogte van het tegenwoordige hotel Hiensch. De spoorlijn kwam vlak langs deze woning te lopen en de vrouw van de tolgaarder kreeg de functie om bij nadering van een trein de schuifbomen over

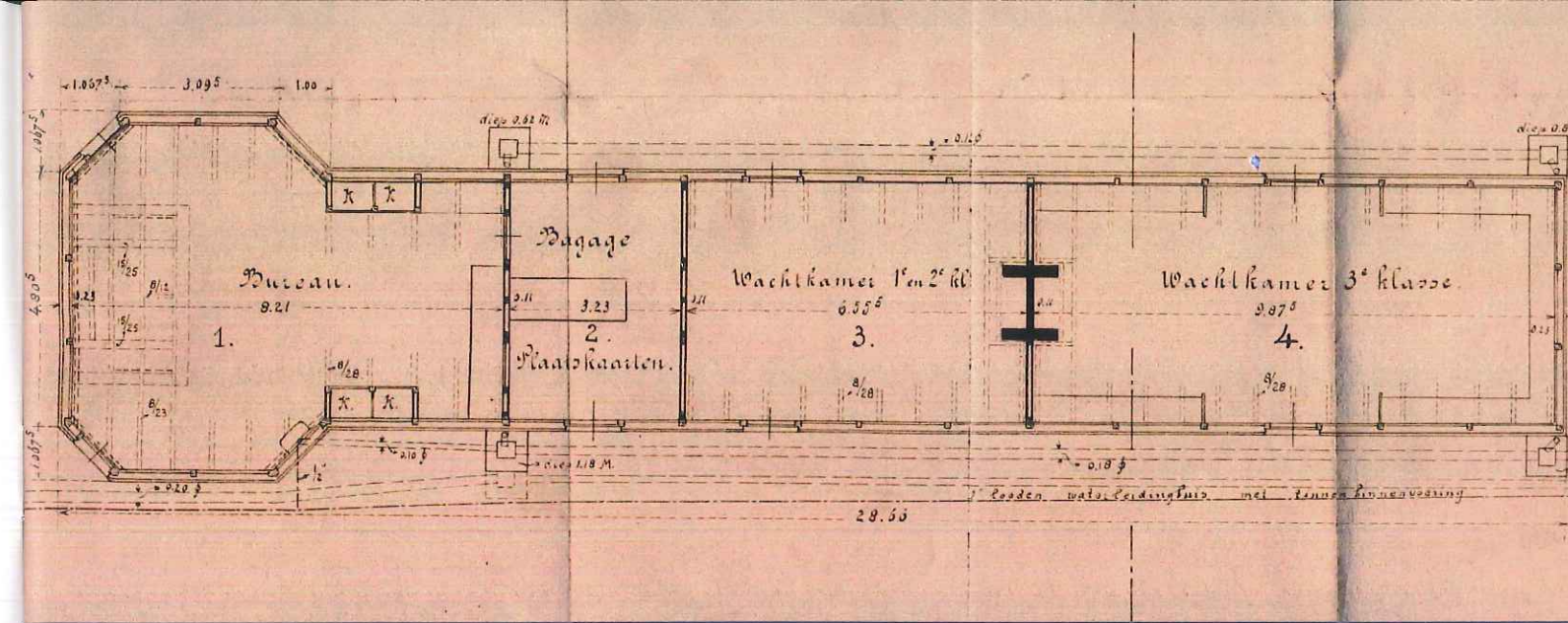
de weg te sluiten. Haar man werd als bochtwachter aangesteld. Hij moest steeds, wanneer er een trein was gepasseerd, de rails in de bocht controleren, daar deze meer te verduren hadden dan in een recht stuk.

Pas in 1895 werd de "stopplaats Dolderscheweg" ingesteld. Niet omdat hier

Bij de restauratie worden de mooie gesneden voegen hersteld. Op deze hoek zijn ook nieuwe bakstenen aangebracht

Bij het schuren van oude verflagen komt aan het licht welke kleuren het hout vroeger heeft gehad

meer bewoners waren gekomen, maar vanwege de aanleg van de lijn naar Baarn, die ten oosten van de Dolderseweg werd afgetakt. Op de plaats waar nu de fietsenbewaarplaats staat, stond toen het seinhuis, terzijde was een oude spoorwagen geplaatst, die als wachtkamer dienst

Schuifbomen in een spoorwegovergang bij Gennep. Een overweg spoorman trekt de schuifboom dicht 21-4-1958. De schuifboom in Den Dolder in 1914 zal waarschijnlijk wel een wat ander model hebben gehad

Plattegrond van het stationsgebouw en het toiletgebouw (volgende pagina) zoals getekend op de bestektekening. De bestemmingen van de verschillende ruimten zijn duidelijk aangegeven. De benamingen Bagage en Plaatskaarten in ruimte 2 van het stationsgebouw doen vermoeden dat passagiers bij Plaatskaarten naar binnen gingen en hun kaartje kochten bij een loket bij de P van plaatskaarten. Hadden ze bagage te versturen dan kwamen ze ook daar binnen en brachten hun bagage op de tafel waarop het getal 3.23 staat.

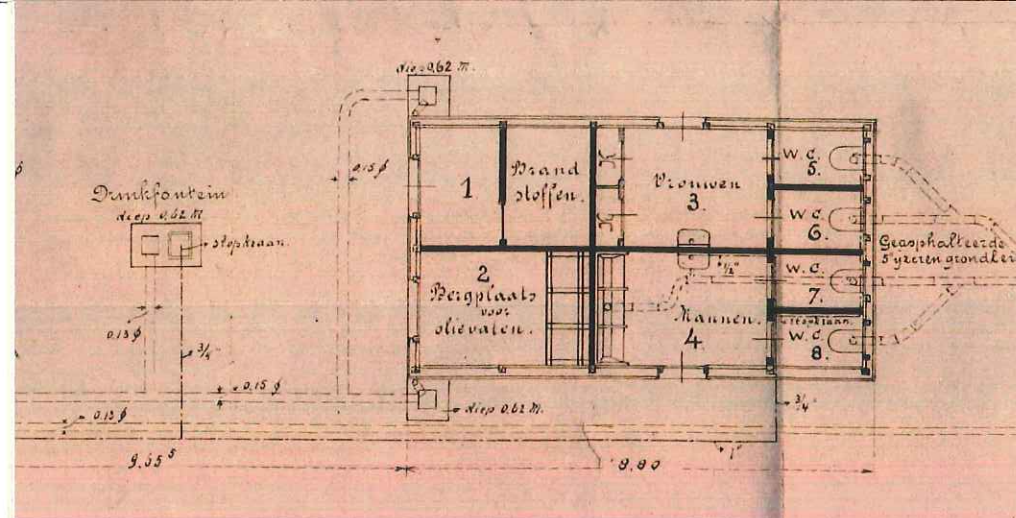
deed. Waar thans het station staat, waren twee smalle perrons. Door de vestiging van de zeepfabriek De Duif in 1902 langs de spoorlijn werd de stopplaats tot halte verheven. Ondanks pogingen van Chr. Pleines, de directeur van de zeepfabriek,

de halte en het gehucht, Duivenhorst te noemen, werd op 1 mei 1912 de halte "Dolderscheweg" gewijzigd in "Den Dolder". Een jaar later, in 1913, kreeg Den Dolder haar tegenwoordige station, dat van grote betekenis is geweest voor de ontwikkeling van de buurtschap.

Beschrijving

Het eilandstation is in een pretentieloze, functionele architectuur gebouwd met in de wachtkamer een hardstenen, geprofileerde schouw met segmentbogige (foto) toog. Het gebouw is een van de eerste stations van de NCSM in een moderne vormgeving met toepassing van overwegend glazen wanden. De monumentale betekenis wordt in sterke mate ondersteund door de sfeerbepalende beplan-

De drinkfontein die nu voor het eerst wordt aangelegd. Het toiletgebouw annex bergplaats voor Olievaten is uiteindelijk gebouwd 180 graden gedraaid ten opzichte van de tekening

ting met kastanjabomen in het midden van het perron.

Stationsgebouwen van Den Dolder

Op 28 mei 1913 is door de NCSM een aanvraag ingediend voor het bouwen van een station. Op de bouwtekening wordt gesproken van "te bouwen goederenloods" en van "haltegebouw en dienstgebouw" en is het nieuwe sporenplan

ingetekend. Ongeveer een jaar later werd een bestek met een bestektekening ingediend. Beide tekeningen bevinden zich in het gemeentearchief van Zeist.

Op de hierbij geplaatste reproducties van de bouwtekeningen zijn de volgende onderdelen te herkennen:

Het te bouwen station zal bestaan uit:

- twee nieuwe sporen (op de plaats waar nu (2014) de fietsenstalling staat) met een aansluiting naar de "zeepfabriek",
- een losweg,
- een perron.
- een goederenloods,
- een toiletgebouw en

- een stationsgebouw.

In het stationsgebouw zullen gevestigd worden

Als dienstruimte:

- een bureau,
- een ruimte voor bagage met bagagebank,
- een plaatskaartenkantoor.

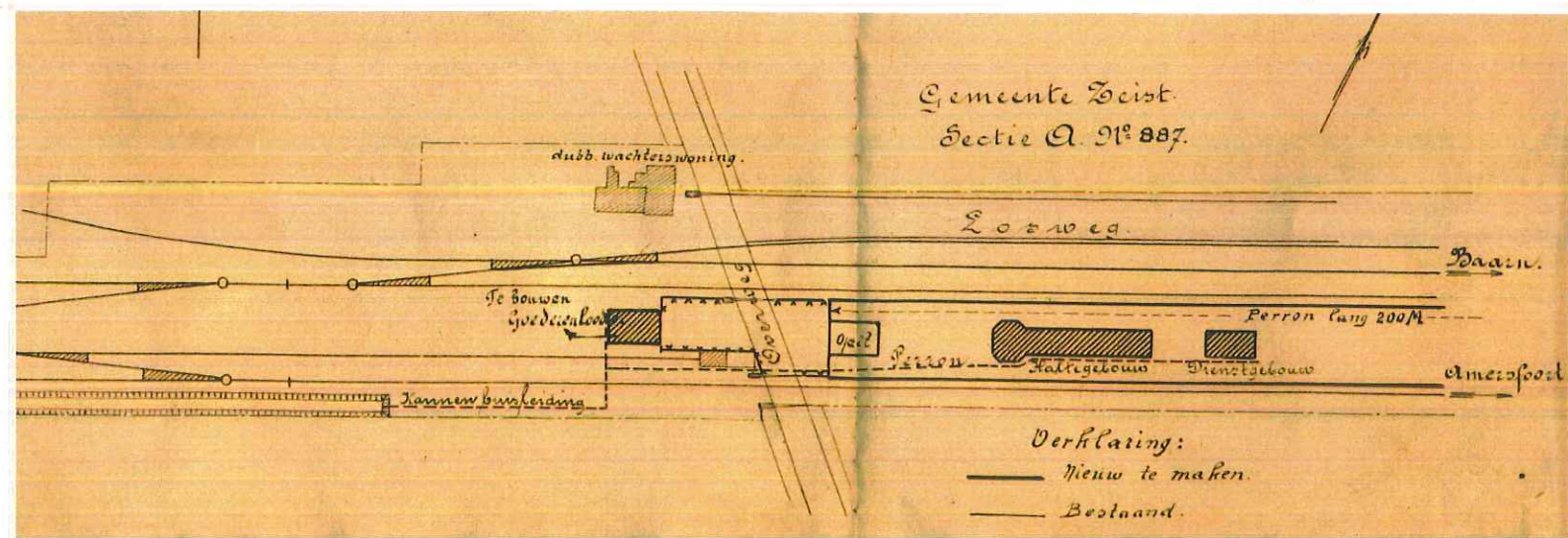
Voor de passagiers:

- een wachtkamer voor 1^e en 2^e klasse passagiers en
- een wachtkamer voor 3^e klasse passagiers met vier zitbanken.

In het toiletgebouw is een ruimte voor:

- brandstoffen,
- een bergplaats voor olie,

Plattegrond sporen Den Dolder en nieuwe gebouwen 1914. Deel van de bestektekening uit 1914. Naast de gebouwen die nieuw zouden worden gebouwd zijn aangegeven de spoorlijnen naar Baarn en Amersfoort en een laad- en losspoor aan de noordkant van het emplacementje, zie het woord Losweg. Een tweetal wissels noordelijk van de geprojecteerde goederenloods geeft de mogelijkheid naar rechts de trein naar Baarn te laten rijden en naar links naar de zeepfabriek De Duif

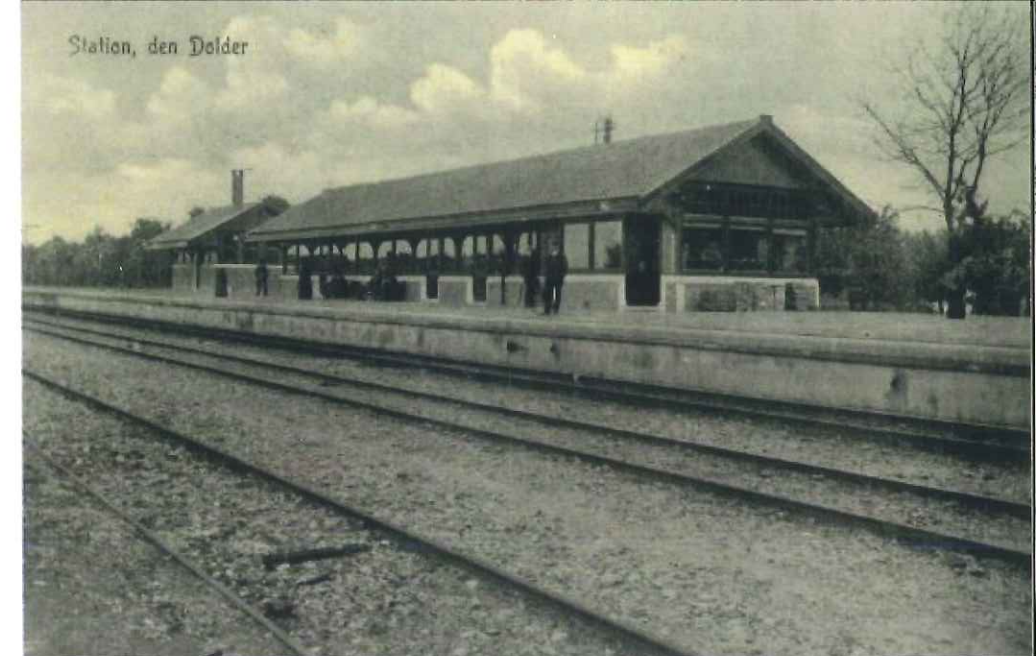

De bovenkant van de schouw in de wachtkamer 1^e en 2^e klasse van station Den Dolder. De afkorting van de Nederlandsche Centraal Spoorweg Maatschappij, NCSM, staat in de sluitsteen van de schouw gebeiteld

- een toiletruimte voor vrouwen met twee kasten en voorzien van twee toiletten.
- een toiletruimte voor mannen eveneens voorzien van twee toiletten.

De lengte van het stationsgebouw op de tekening van 28 mei 1913 bedraagt ca 21,5 meter. Op de bestektekening van 1914 is de lengte echter vergroot tot 28,66 meter, kennelijk om naast een gezamenlijke wachtkamer voor de 1^e klasse en 2^e klasse passagiers ook een aparte wachtkamer voor 3^e klasse passagiers te kunnen realiseren. Mogelijk heeft men zich tussen het eerste plan en het aangepaste plan gerealiseerd dat er nogal wat arbeiders van de Zeepfabriek van de trein gebruik maakten en dat om die reden een derdeklas wachtruimte geen overbodige luxe was.

De breedte van het dienstgebouw bedraagt over bijna de gehele lengte ca 4,5 meter. Aan de voorzijde is het "bureau" verbreed met een uitbouw tot ca 6,5 meter om het personeel dat de spoorbomen en de wissels bediende goed zicht te

geven op de aankomende, vertrekkende en passerende treinen. De totale oppervlakte van het stationsgebouw bedraagt ongeveer 130 m²

Het is opmerkelijk dat het toiletgebouw, in de andere richting is gebouwd dan het op de tekening staat. Zowel voor mannen als voor vrouwen waren er twee toiletten en een soort wasruimte. Daarnaast was er voor dienstgebruik een brandstoffenruimte en een opslagruimte voor olie. Olie? Ja hier ging het om lampolie waarmee de lampen voor de seinen werden gevuld.

Wanneer de grootte van het voormalige stationsgebouw samen met het toiletgebouw vergeleken wordt met de ruimten die de huidige voorzieningen voor de reizigers nu innemen (een wachtruimte in het stationsgebouw, een technische ruimte in het voormalige toiletgebouw, een overkapping met daaronder twee plaatskaartautomaten en twee incheck-/uitcheckpalen en een zuil voor het inro-

Station Den Dolder in de periode 1915-1920

pen van hulp), dan vallen deze gebruiksruiden van nu wat oppervlakte betreft bijna in het niet.

De drinkfontein

Tussen het stationsgebouw en het toiletgebouw is op de bestektekening een drinkfontein getekend. Deze is toen nooit gebouwd. Nu, bij de restauratie, wordt de drinkfontein wel gerealiseerd.

Het gebruik van de dienstruimte in het station

De dienstruimte in het station (60m²) aangeduid als Bureau werd grotendeels ingenomen door bedienings- en beveiligingsapparatuur voor de treindienst, de verkoop van plaatsbewijzen en bureaus voor de afhandeling van de administratie die behoort bij het reizigers- en goederenvervoer.

nederlandse
spoorwegen
1932

Vervoer van personen en goederen

De primaire taak van de spoorwegen is het vervoer van personen en goederen. Nadat de reiziger op het station een plaatsbewijs had gekocht kon de reis beginnen. De reiziger zocht zelf, aan de hand van het spoorboekje en de borden op het station, de trein(en) op die hem naar zijn bestemming zou brengen.

Het vervoer van goederen was gecompliceerder. Goederen werden vervoerd in goederentreinen. Een uitzondering vormde hierop de verzending van kleine voorwerpen als "expresgoed" met een reizigerstrein. Die goederen werden vervoerd in de bagageruimte van een reizigersstrein. De conducteur diende er dan voor te zorgen dat het expresgoed met de juiste trein(en) op de bestemming aankwam.

Station Den Dolder omstreeks 1930. In de verte is een armsein zichtbaar, in dit geval met twee armen, één voor de rijrichting naar Amersfoort, de andere voor de rijrichting Baarn. Rechts naast de spoorbaan de houten telefoonpalen waaraan de draden hingen die de communicatie met het volgende station mogelijk maakten. Inzet: Armsein van dichtbij: Arm staat in de stand Stop.

De functies van het station

Een station had in het verleden meerdere functies te weten:

- een technische functie,
 - een woonfunctie voor de stationschef met zijn gezin en
 - een monumentale functie.
- Hoewel het station Den Dolder als rijksmonument is aangewezen, zal deze functie in dit artikel niet verder behandeld worden. En een woonfunctie voor stationspersoneel heeft station Den Dolder nooit gehad. Nee, station Den Dolder moest het vooral hebben van de techni-

sche functies: Het diende als werkplek voor het personeel en voor het huisvesten van productiemiddelen in de ruimste zin. Daarnaast bood het station een beschutte wachtruimte voor reizigers.

De technische functie

Op de bouwtekening van 1912 zijn voor de verschillende ruimten de naam en de functie aangegeven. In het bureau bevond zich onder meer het bloktoestel. De bediening van het bloktoestel zorgt voor de veiligheid van de treinen onderling.

Wanneer op internet gezocht wordt op "blokstelsel spoor" en "armsein" is uitgebreide informatie over deze onderwerpen te lezen. Een korte samenvatting van deze nuttige bedieningsorganen willen we u echter niet onthouden.

Om een trein veilig te kunnen laten rijden van station X naar station Y gold het traject tussen die stations als een blok. Om botsingen met een tegemoetkomende trein of met een volgtrein te voorkomen mocht zich in een blok maar één trein bevinden. Toegang tot het blok werd door station Y aan station X gegeven, waarna op station X het uitrijsein naar station Y "veilig" gezet kon worden en de trein kon vertrekken. Een blok moest een minimale lengte hebben van de maximale remweg van de trein (ca 1000 meter).

Met het bloktoestel werd contact gehouden met het volgende station door middel van elektrische signalen. Nadat de wissels op station X in de juiste rijrichting waren gelegd en een aanwezige overweg

was gesloten kon aan station Y toestemming voor vertrek van de trein worden gevraagd. Wanneer deze was verkregen gaf de dienstdoende medewerker op station X het vertreksein. Elektrische signalen werden door middel van een handbediende dynamo opgewekt. Ze werden via koperdraden (de "telefoonraden" aan houten palen langs de spoorbaan) verzonden naar een volgend station.

De bediening van wissels en seinen

De bediening van de wissels en de armseinen gebeurde eveneens door een mechanisch systeem. De beweging werd overgebracht door middel van kettingen en trekdraden. Kettingen werden gebruikt wanneer de bewegingsrichting sterk afboog; trekdraden wanneer een beweging in de zelfde richting kon worden voortgezet. De trekdraden voor de wissels en de seinen bevonden zich op ongeveer 1 meter van de rails en werden ondersteund door rollen.

In het station Den Dolder was de bediening van de wissels en seinen samengebouwd met het bloktoestel.

Op de foto op bladzijde 6 is in de verte een armsein te zien. Om de stand van een armsein in de duisternis zichtbaar te maken brandde achter een ruit in de seinarm een lamp. Wanneer de stand "veilig" werd aangegeven, werd een groene kleur getoond. Bij "onveilig (de stand stop)" werd een rode kleur getoond. Als brandstof in de seinlamp werd de zgn. 'langbrandende olie' gebruikt.

De veiligheid van het spoorverkeer ten opzichte van het wegverkeer

Om de veiligheid van weg- en spoorverkeer ten opzichte van elkaar te waarborgen werd de weg bij het naderen van een

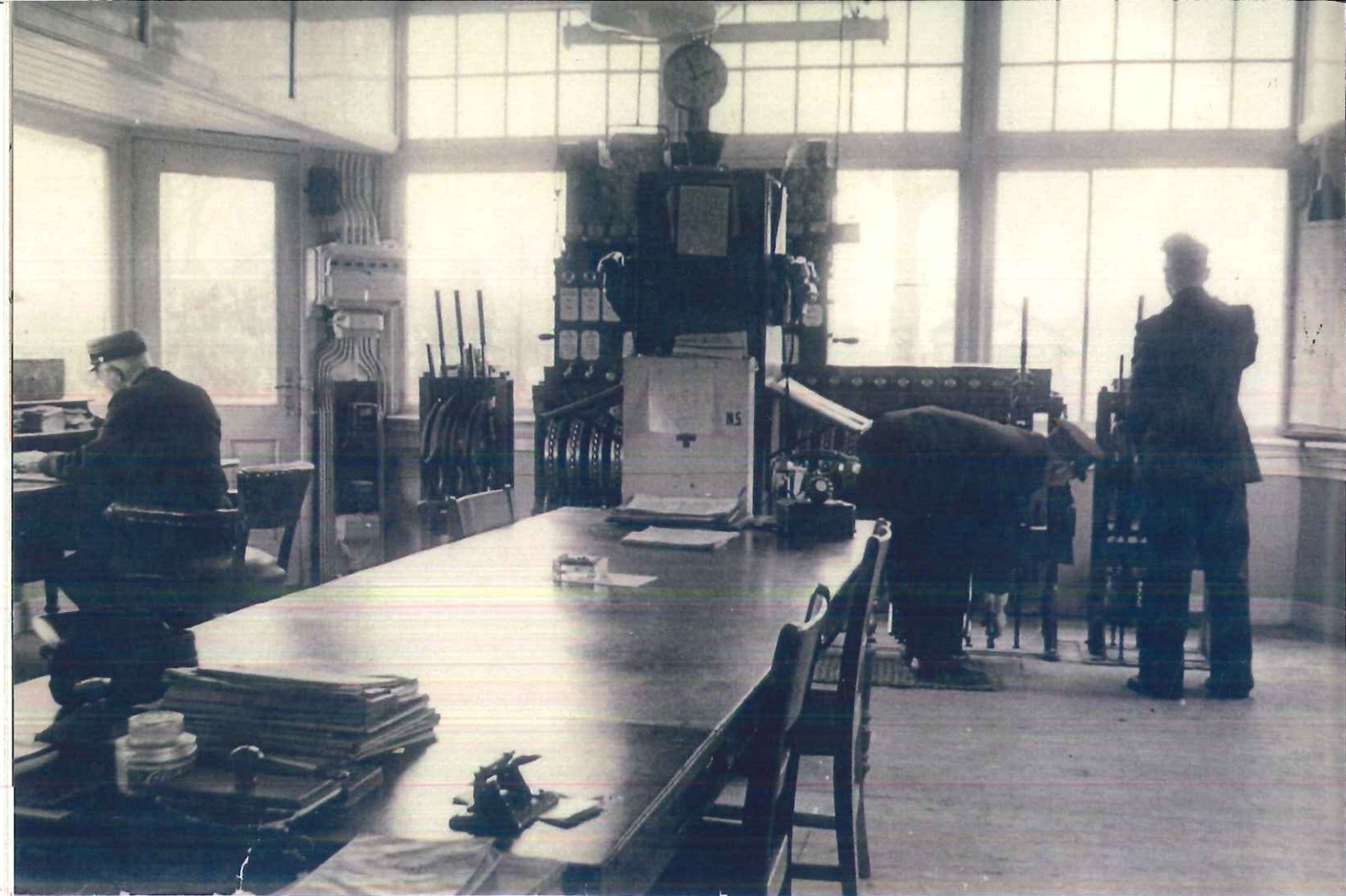

Steunpaal met trekdraden waarmee de wissels en seinen werden bediend

trein, door overwegbomen afgesloten. De bediening van de overwegbomen vond plaats vanuit de zelfde ruimte van waar uit de wissels en de seinen bediend werden.

Het reizigersvervoer

Reizigers konden op het station aan een loket een plaatsbewijs kopen. Het station beschikte over een speciale kast met de voorgedrukte plaatsbewijzen voor de meest gevraagde bestemmingen (de zgn Edmonson plaatsbewijzen), kartonnen kaartjes met een gaatje in het midden. Plaatsbewijzen voor bestemmingen die zich niet in de Edmonsonkast bevonden, moesten handmatig worden uitgeschreven. Zodra een Edmonson plaatsbewijs betaald was werd er met behulp van een stempelmachine (composteur) de datum van geldigheid ingeperst; een handge-

Het Bureau van station Den Dolder omstreeks 1948. Van hieruit werden seinen, wissels en spoorbomen bediend. De ruimte waarin zich het bloktoestel bevond moest goed zicht bieden op de aankomende, passerende en vertrekkende treinen. Daarom is het bureau aan de zijde van de sporen uitgebouwd. Het bloktoestel en de bediening van de wissels stonden tegenover de ingang van het station

schreven plaatsbewijs werd voorzien van een stationsdatumstempel. Op de vertrekstaten van de treinen was vermeld van welk perron een trein zou vertrekken (tegenwoordig is niet het perron maar

het spoor aangegeven). Om beschut te zijn voor het weer bevond zich op het station een wachtkamer die in de winter verwarmd was.

Het goederenvervoer

Goederen werden onderscheiden in stukgoederen (kratten, dozen, koffers, fietsen) en wagenladingen (steenkolen, graan, ongezaagde bomen, vee etc). Stukgoederen werden op de stations aangevoerd door de verzender zelf en, nadat de benodigde formulieren ingevuld waren en er was afgerekend, werden deze stukgoederen door het stationspersoneel in de aanwezige goederenloods opgeslagen.

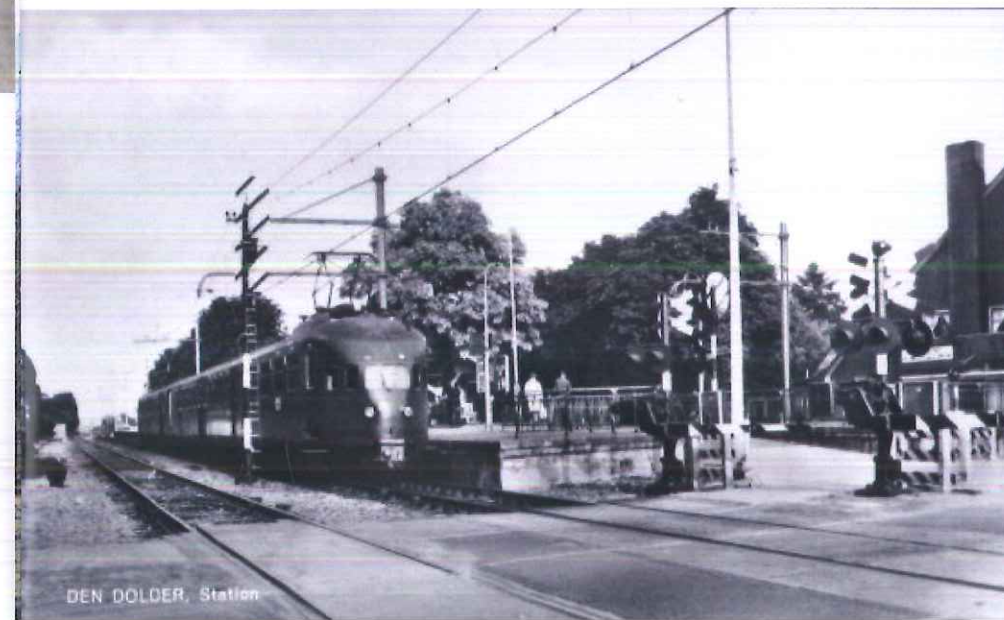
Later, wanneer de trein voor het vervoer van stukgoed aankwam, werden de aan-geleverde goederen in een stukgoedwagen geladen. Zo bracht de firma Van Ber- genhenegouwen vanuit station Den Dol- der landbouwproducten bij het spoor om naar de markt in Utrecht te gaan.

Wanneer de bestemming van de stuk- goedwagen niet overeenkwam met de bestemming van het stukgoed, moest het stukgoed één of meerdere keren worden overgeladen voordat het het bestem- mingsstation had bereikt. Hier werd het opgeslagen in de stukgoedloods totdat het door de geadresseerde werd afge- haald of door een vrachtvervoerder (bv. van Gend en Loos) bij de geadresseerde werd bezorgd.

Wanneer een bedrijf een wagenlading wilde verzenden werd bij de afdeling vrachtgoed van een station, een geschik- te wagen aangevraagd. NS beschikte over een aantal typen goederenwagens. Voor kolen werd een 'open goederenwa- gen' aangevraagd, graanvervoer vond

plaats in een 'gesloten goederenwagen'. Bomen of hout werden vervoerd op een 'platte wagen' of een 'rongenwagen' (een wagen met verticale staven die er voor zorgden dat de lading niet van de wagen kon vallen). Het station bestelde dan via de landelijke wagenverdeling de ge- vraagde goederenwagen; deze werd dan de volgende ochtend op de laad-/ losplaats geplaatst. De wagen kon dan in de loop van de dag beladen worden en werd dan aan het eind van de middag door een buurtgoederentrein opgehaald om naar de bestemming te worden ver- voerd. Hiervoor bestond een systeem van zgn. buurtgoederentreinen en groeps- wagenladingentreinen. Alle stations die een laad-/losplaats hadden (zoals Den Dol- der) ressorteerden onder een groeps- hoofdstation, zoals Amersfoort en Utrecht. De buurtgoederentrein bracht de beladen wagen naar het groepshoofdsta-

Reizigersmaterieel 1936 bij station Den Dolder ±1965

Stoomlocomotief met goederenwagens

tion. Op dit groepshoofdstation werd de wagen uitgerangeerd en geplaatst in een trein die 's nachts naar het groepshoofdstation waar het bestemmingsstation onder viel, reed. De volgende ochtend werd de wagen door een buurtgoederen- trein op de laad/losplaats van het be- stemmingsstation geplaatst, waarna de wagen gelost kon worden. Een aantal grote klanten had een eigen spooraan- sluiting, een zogenaamd raccordement. De wagens bestemd voor die klant wer- den door de buurtgoederentrein op het raccordement geplaatst.

Het station Den Dolder beschikte over een los-/laadplaats en de zeepfabriek De Duif had een raccordement.

De situatie in 2014

In 1962 was een aantal ruimten op het station Den Dolder, zoals de toiletten en de oorspronkelijke wachtkamers al niet meer voor het publiek toegankelijk. Wel bevinden zich op dit moment in de oor- spronkelijke wachtkamer 3^e klasse nog de aan de muur bevestigde houten rugleu- ningen van de zitbanken. Ook de witte tegels in de toiletten zijn nog aanwezig.

Overbodige ruimten

Door de ontwikkeling van de relaistech-
niek en de computerbesturing zijn de
beveiliging en de sturing van de trein-
dienst nu centraal geregeld. Sinds lang
zijn de armseinen vervangen door seinen
met lampen. Ook de afgifte van de plaats-
bewijzen in het station is overgenomen
door een op het perron geplaatste auto-
maat. Een aantal jaren geleden is het
vervoer van stukgoederen per trein afge-
schaft en overgenomen door de auto.
Ook het vervoer van wagenladingen van/
naar Den Dolder is afgeschaft. Daardoor
zijn bijna alle dienstruimten in het station
overbodig geworden.

Het station zelf is nu alleen nog een her-
innering aan het verleden maar zeer de
moeite waard om in stand te houden.

Geraadpleegde bronnen

- Het gemeentearchief van Zeist,
- Het archief van het Zeister Historisch
Genootschap,
- Het Utrechts Archief (internet),

Overzicht van de kantoorruimte in station
Den Dolder. Achterin de loketten. 1966

- Het archief van de Historische Vereni-
ging Den Dolder,
- NS, de afdeling NS-Stations, de heer
C.J.M. Bakker, adviseur techniek,,
- Averesch bouwbedrijf, de heer Neleman.

Fotoverantwoording

Blz. 3 boven, 4 Gemeentearchief Zeist
Blz 2, 5 links en 7: Frits Stuurman
Blz. 3 onder, 5 rechts, 9 en 10 Het
Utrechts Archief
Blz 8 Archief Historische Vereniging Den
Dolder

Plaatskaartenkantoor in Den Dolder
24 maart 1966 met in de tafel naast het
kaartjesloket een Edmonsonkast waar de
kartonnen kaartjes in zaten

Kent u de details van Den Dolder?

Geen nieuwe opgave

Aan alles komt een eind, dus ook aan de puzzels met betrekking tot
details van Den Dolder. Bouwonderdelen, gevelstenen en vooral
torentjes passeerden de revue. Wat komt er voor in de plaats?

Het grote enthousiasme voor de klassenfoto's op onze tentoonstel-
ling in november deed het idee ontstaan klassenfoto's te gaan pu-
bliceren. Er zitten er heel wat in het archief van wel een stuk of 8
verschillende scholen. En natuurlijk hopen we dat er lezers zijn die
ons kunnen helpen met het vinden van de namen van alle leerlingen
en onderwijzers op die foto's. Elders in dit nummer vindt u al een
paar voorbeelden.

Daarnaast had een zustervereniging goede ervaringen met het aan-
dacht besteden aan graven. En wij hebben in Den Dolder natuurlijk
ons "eigen" Stille Hofje. Mieke van der Ploeg zal in elk nummer
van de Dolderse Kroniek iets over bepaalde graven vertellen.

Het was een moeilijke periode dat De Willem Arntszhoeve
patiënten uit Bakkum en Santpoort moest opvangen. De
patiënten moesten worden geëvacueerd in opdracht van de
Duitse bezetter.

De getoonde gevelsteen in de vorige Kroniek zit in de zijmuur
van het Dienstgebouw. Hier onder een impressie van de eva-
cués uit het Provinciaal Ziekenhuis in Santpoort gehuisvest in
de Gehoorzaal in Den Dolder.

Niets engs aan Villa Den Engh

Door Job Olij

Wat heeft er zich toch allemaal afgespeeld op het terrein van en in Villa Den Engh in het hart van Den Dolder?

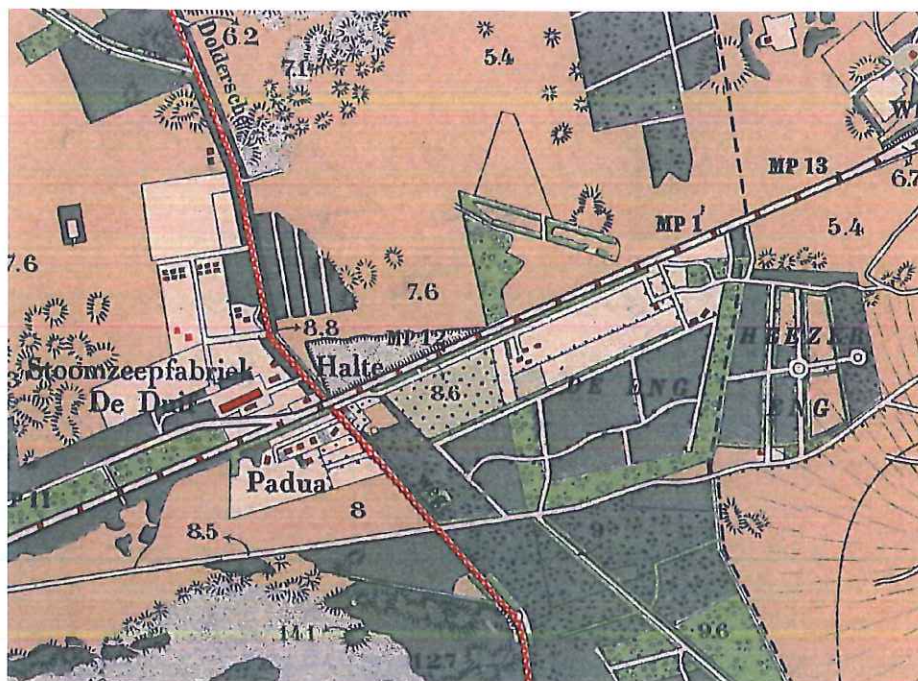
Was dat niet waar ze jonge jeugdcriminelen heropvoedden? Ja, dat was, maar er was nog veel meer.

Het landgoed

Eigendom in de periode 1832 tot 1900

In 1832 werd het kadaster ingesteld, en op kaarten van het OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) is te zien dat Johan Steengracht van Oostkappelle, rentenier wonende in Den Haag, in Den Dolder grote terreinen met dennenbos en heide in bezit had, totaal 121 hectare. Waaronder ook het gebied waarop de huidige villa Den Engh staat. In 1873 staat het perceel op naam van Daniel Jacobus Gildemeester, grondeigenaar te Amsterdam. Twee landbouwers uit Soest, Albert Kuijer en Cornelis van 't Klooster kopen samen op 23 juli 1883 op een veiling, een perceel eikenbos en heide genaamd: 'Den Hooge Engh' voor 2120,- gulden. Het perceel wordt dezelfde dag nog gesplitst, de zuidelijke helft gaat naar Van 't Klooster voor 1060,- gulden.

In 1900 koopt Albertus G.H. van Spanje het deel van de erfgenamen van Van 't Klooster voor 4.000,- gulden.

Topografische kaart van 1910. Het huis Den Engh staat op de kaart oostelijk van de Dolderscheweg niet ver van het station (toen nog aangeduid als Halte). Het huis (dat precies onder de letter g van het woord weg ligt) is omgeven door bos, maar het gebied waar de Inrichting zich heeft uitgebreid staat op de kaart aangeduid als DE ENG. Nog iets verder weg zien we ook HEEZER ENG, een parkachtige ontwikkeling aangelegd door A.G.H. van Spanje, apotheker te Utrecht. Dat gebied behoorde later tot het vliegveld Soesterberg

Het ontstaan van de villa en eigendom in de periode 1900 tot 1959

Van Spanje was apotheker te Utrecht. Hij was de eerste die bouwde op de plaats waar nu Villa Den Engh staat. In 1901 liet hij er eerst een koepel bouwen. In 1912 kreeg hij een bouwvergunning voor de aanbouw van een woonhuis, dat toen al de naam Den Eng kreeg, al was dat zonder h.

Op 3 februari 1918 koopt mevrouw Barbera B.J.E. Vermunt het geheel van Van Spanje voor 35.000,- gulden. Zij liet de koepel afbreken, om plaats te maken voor een nieuw huis, naar ontwerp van de

Utrechtse architect Kolk: de huidige villa.

Het ontwerp van Kolk is gebaseerd op een neoclassicistische stijl, waarvoor de Hollandse baksteenarchitectuur uit het laatste kwart van de zeventiende eeuw als inspiratiebron fungeerde. Er stonden ook nog twee dienstwoningen. Het witte huisje aan de Andreas Foxlaan en op het achterterrein Hofstede. Deze locatie werd later gebruikt voor onderwijs.

De villa is genoemd naar het land waarop het lag. Ruim een eeuw geleden was De Eng nog slechts bekend als een stuk heide van ongeveer 15 bunders (hectaren),

Villa Den Engh vóór 1962. De vier schoorstenen zijn nog aanwezig, evenals de luiken

omgeven door een met eikenhakhout begroeide wal (zie de topografische kaart van 1910), die een breedte had van twintig tot dertig meter. Een eng, elders in Nederland ook wel es genoemd, is een zandbouwland. In het huidige Willem Arntsz bos zijn nog verschillende stukken heide bewaard gebleven.

Tussen 1918 en 1959, het jaar waarin het Ministerie van Justitie het verwierf voor de vestiging van Rijksinrichting Den Engh,

vrouw vandaan kwamen, beheerde hij ook een huis met jongens, de Kruisberg. Het was te klein geworden om de 17 jongens die er toen zaten te huisvesten. Dat was de reden voor de verplaatsing van dit jongenshuis naar Den Dolder. Later, toen er steeds meer jongens moesten worden opgevangen, werden zij in paviljoens op het landgoed van Den Engh gehuisvest. De volgende directeur, Groen, liet een villa bouwen op de hoek van de Andreas Foxlaan en de Dolderseweg, nu particulier bewoond en los van het landgoed.

Aanpassingen aan de villa

Het uiterlijk van de villa is grotendeels intact gebleven, al zijn de 4 schoorstenen verdwenen en vervangen door één centrale schoorsteen, aan de achterzijde van het huis. Ook de luiken voor de ramen zijn er niet meer.

In de villa zijn de nodige aanpassingen geweest ten behoeve van het Rijksobservatiehuis voor jongens. In november 1962 is de villa grondig verbouwd door de Zeister aannemer Lamoré. Toch zijn er veel details gespaard, zoals het decoratief ijzeren balkon met de naam Den Engh in bladgoud, en binnenshuis de prachtige houten trappen en de glas- in - lood ramen.

De hal van de villa is nog vrijwel in oorspronkelijke staat

hebben er nog acht andere bewoners en gezinnen gewoond in villa Den Engh.

Terwijl er wel Duitse militairen waren gelegd in barakken op het landgoed (na de oorlog direct afgebroken), werd het huis bewoond van 17 maart 1939 tot en met 4 november 1946 door de heer en mevrouw Straks, die later op de Hertenslaan zijn gaan wonen.

De heer en mevrouw De Baat waren de laatsten, die samen met hun dienstbode, Jannetje van Ee, als particulieren in de villa woonden. Zij betrokken het huis op 3 januari 1947 en vertrokken op 28 november 1958. Jannetje kwam op 11 januari 1947 en bleef er wonen tot 9 december 1958 en reisde de familie De Baat na naar Baarn.

Waar vind je haar nog, zo'n trouwe hulp?

Villa Den Engh, huidige situatie, gezien vanaf de zijkant

Het landschapspark dat nu de villa omringt, is aangelegd in 1918 en nog grotendeels intact, maar in 1994 opnieuw ingericht door Tuin- en Landschapsarchitecten Utrecht BV. Er werden meer perken met bloeiende planten en heesters aangelegd, die ook door de jongens werden bijgehouden.

Den Engh als jeugdinrichting

Zoals gezegd werd Den Engh aangekocht door het Ministerie van Justitie om er moeilijk op te voeden jongens weer op het rechte pad te krijgen. Het betrof jongens die wat op hun kerfstok hadden en daarbij vaak ook nog een laag IQ hadden. De heer Pecht was de eerste directeur. Hij kwam wonen in de villa, net als de jongens. In Doetinchem waar Pecht en zijn

Blik op de tuin achter de villa door het prachtige glas-in-loodraam bij de trap

Een tweede, eenvoudige verbouwing in 1994, in opdracht van het Ministerie van Justitie, zorgde ervoor dat de villa gebruikt kon worden als kantoor- en vergaderlocatie.

Op 1 februari 2009 zijn de villa (Justitie) en Almata (VWS) gescheiden. De villa wordt nog steeds bewoond door Justitie, terwijl het gebouw van Almata aan de 'overkant' van de weg sinds september van dit jaar gesloten is en weer toebehoort aan de Rijksgebouwendienst.

Ontwikkelingen rond de jeugdinrichting

Onder het motto: 'Niet opsluiten, maar opvoeden' bleef het een open inrichting.

De jongens (12 tot 18, later 21 jaar) werden aan het werk gezet om iets te leren waar ze bij terugkeer in de maatschappij wat mee konden.

Zo was er een paviljoen voor houtbewerking (Wierse) en metaalbewerking (Montage), maar ook een tuinderij en een keuken (Metler) waar ze zich konden bekwaamen tot kok. Ook had Jeugdinrichting Den Engh op een gegeven moment 4 schepen, waar jongens tewerkgesteld werden om maritieme zaken te leren. En er was een dependance in een oud klooster in Ossendrecht, dat ook vanuit Den Dolder aangestuurd werd.

De Inrichting was grotendeels zelfvoorzienend, want de tuin werd door de jongens bijgehouden en de maaltijden wer-

Het kerkje "Het Heurne" gebouwd door de jongens van Den Engh en inmiddels al weer verdwenen

den door de jongens bereid. Ze bouwden ook zelf een houten kerkje (Het Heurne). Dit alles onder het toezicht van vakbekwame begeleiders, die als het moest er de knoet over konden leggen, want het waren geen lieverdjes, die gasjes. Gedurende 18 maanden tot 2 jaar verbleven ze daar. Hoewel een aantal jongens weer verviel tot de criminaliteit na terugkeer in de maatschappij, zijn er ook veel goed terechtgekomen. Later zaten er ook jongens in de Penitentiare Inrichting op het terrein aan de Hindelaan. Dat waren de zwaarste gevallen. Voor deze Penitentiare Inrichting werden op het terrein zeer hoge hekken geplaatst.

De Nieuwe Dolderse weg

Toen in 1965 de Nieuwe Dolderse weg werd aangelegd, werd het landgoed doormidden gesneden. Er werd een loopbrug over deze weg aangelegd (Den Engh brug) om de paviljoens waar jonge delinquenten huisden te kunnen bereiken. Vanaf deze brug is nog eens een steen door de voorruit van een AA auto van het koninklijk huis gegooid. De toenmalige Prinses Beatrix zat gelukkig niet in de auto, men was onderweg om haar op te

Terugblik van enkele jongens op hun verblijf

Vanzelfsprekend was niet elke behandeling van de jongeren een succes. De volgende anekdotes illustreren verschillende visies daarop: Soms kwam er een jongen na een aantal jaren nog eens terug. Bijvoorbeeld om aan zijn verloofde te laten zien waar hij heropgevoed was. "Kijk Jeanette, hier ben ik omgevormd tot een normale man, en dankzij deze mensen heb ik het nu goed met jou". Een ander schrijft op internet een minder optimistische evaluatie: "Ik heb van 2004 tot 2006 in den engh gezeten, ik ben er zo geslagen en geestelijk misbruikt dat ik de rest van mij leven niet meer normaal kan leven ik zit al jaren thuis en niemand die mij helpt toen ik in 2006 klaar was werd ik zo op straat gegooid met 500 euro en geen diploma's gleeed alleen

halen. Er waren geen gewonden, maar alle jongens hadden er de pest over in dat hun verlof werd ingetrokken. Overigens heeft Koningin Beatrix tweemaal een bezoek gebracht aan de Jeugdinrichting. De eerste keer in 1982 en de tweede keer op 16 december 2003 toen de nieuwbouw aan de Hindelaan in gebruik werd genomen. Of deze brug zijn langste tijd gehad heeft? Na het aanleggen van de weg hebben de jongens van de Rijksinrichting Den Engh een Noors houten kerkje (kapel) gebouwd, zodat zij op het terrein zelf naar

maar de slechte kant op omdat ik geen goede begeleiding had ben nu 22 heb al weer vast gezeten agja de helft van mijn groep zat na een paar maanden alweer vast den engh agja jonker HEEFT ZIJN ZAKKEN INIEDERGEVAL GEVULD mja wat kan ik er aan doen en wie helpt mij verder den engh?" Dat het IQ van de jongens soms niet al te hoog lag blijkt ook uit de volgende anekdote. Een jongen was teruggekeerd van verlof en het eerste wat hij tegen één van de begeleiders zei was: "Ik ben het spuugzat hier en ga vanavond nog uitbreken", waarop de begeleider hem vroeg: "Maar waarom ben je dan teruggekomen?" Antwoord: "Daar had ik helemaal nog niet aan gedacht".

de 'Dienst' konden. Het lag net links voor de brug aan de Dolderse kant van de Nieuwe Dolderse weg. Het was de bedoeling dat dit kerkje ook voor passanten dienst ging doen, dat is er echter nooit van gekomen. Het is inmiddels ook weer afgebroken.

Nieuwe inrichting in 2002 en veranderingen daarna

In 2002 werd er een totaal nieuwe Inrichting aan de Hindelaan gebouwd, waarna de 'oude' paviljoens in 2003 werden gesloopt. Alleen het Metler staat er nog.

Achteraanzicht vanuit de tuin

Jeugdinrichting Den Engh wordt in 2009 omgedoopt tot Almata. In plaats van onder Justitie viel Almata nu onder Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Natuurlijk blijft de organisatie van de jeugdzorg in beweging. Samenvoeging van Almata met de Lindenhorst, een soortgelijk instituut maar dan voor meisjes, in Zeist, kreeg zijn beslag in 2012. Voor die nieuwe instelling Lindenhorst-Almata geheten is een nieuwe locatie gebouwd zodat de gebouwen aan de Hindelaan leeg zijn gekomen in september 2014.

Een blik op de toekomst

Zoals gezegd: Justitie zit nog in de villa. Daar is nu de Stichting 180 gevestigd, een kennis- en netwerkorganisatie die zich tot doel stelt de maatschappelijke positie van kwetsbare- en risicjongeren te verbeteren.

Maar hoe lang nog op deze locatie? De huur loopt nog 20 jaar door.

Over de herbestemming van de gebouwen van Almata aan de Hindelaan valt ook nog weinig te zeggen, al wordt er gefluisterd dat het wellicht Rijks Archief wordt, ook een asielzoekerscentrum behoort tot de mogelijkheden. Alleen is daarvoor weer veel geld nodig om het geschikt te maken. En bovendien staan er vele Rijksgebouwen leeg. Of de brug blijft is de vraag, nu er geen behoefte aan overpad meer is. De brug is eigendom van de Provincie maar of die er geld voor over heeft om de brug af te breken?

En of de villa ooit weer door particulieren wordt bewoond valt te betwijfelen, gezien de enorme verbouwingen die er gedaan zijn tot kantoor-, vergader- en

trainingsruimte. De zolder mag op last van de brandweer in de huidige staat niet meer worden gebruikt. Kortom, wat zullen we over 100 jaar aan dit stukje geschiedenis toevoegen?

Met dank aan:

Gemeente Archief Zeist,
De heer en mevrouw van der Peijl, exbewoners van de politiepost tegenover Den Engh,
De heer Frits Keizer, de man die het licht uitdeed op Almata,
De heer Cor Zevenbergen, die zevenendertig jaar op Den Engh en bij Almata gewerkt heeft en thans werkzaam is bij Jeugdzorg Utrecht,
De heer Fred Velthuizen, oud medewerker Jeugdinrichting Den Engh,
De heer Wim E. Martin, programmamanager huisvesting van het Ministerie van Justitie.

Literatuur:

Ben van Spanje, Zeist. Kleinzoons van Albertus Gerardus Henricus van Spanje. 'Den Eng Het buitenverblijf van Albertus Gerardus Henricus van Spanje in Den Dolder, 1900-1918'. Zoektocht naar de plek van mijn opa, november 2011

Fotoverantwoording

Blz. 12 Topografische Dienst Zwolle
Blz. 13, 15 onder: Archief Historische Vereniging Den Dolder
Blz. 14, 16 en 17: Frits Stuurman
Blz. 15 boven: Job Olij

Was Den Engh aanvankelijk een open inrichting, tegen het einde van de activiteiten was het goeddeels een gesloten inrichting

Klassenfoto's in de Dolderse Kroniek

Door Hans Gooszen
en Frits Stuurman

Onze tentoonstelling van 2014 op 8 en 9 november stond in het teken van 'Schoolleven vroeger en nu' en werd gehouden in de Brede School 'De Schilden' in Den Dolder. Daar konden we niet alleen laten zien hoe het schoolleven er vroeger uitzag, maar ook hoe het tegenwoordig op de basisschool toegaat. Wat moet je je voorstellen bij een elektronisch schoolbord of digibord? Ja, een soort TV-scherm, maar het is toch wel veel meer dan dat. Leuk, zo'n demonstratie van de werking van dat digibord waarbij je het antwoord op vragen geeft antwoord aan te tikken. Ook schoolkinderen deden enthousiast met de demonstratie mee. Over het schoolleven vroeger werden herinneringen opgehaald rond de 'verhalentafels'. Groepjes mensen die in dezelfde tijd in Den Dolder op de lagere school hadden gezeten schoven aan tafel om gezamenlijk herinneringen op te halen. Deze gesprekken zijn opgenomen; een verslag ervan zal in de volgende Dolderse Kroniek verschijnen.

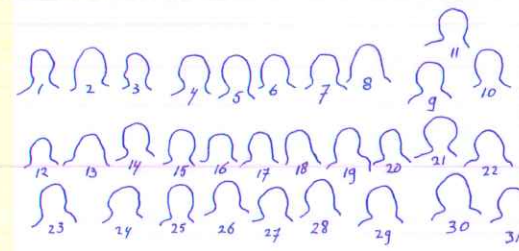
Veel herinneringen kwamen bovendien ook los bij het bekijken van de uitgebreide collectie klassenfoto's uit het verenigingsarchief. We kennen lang niet alle namen van de mensen die er op staan, maar de bezoekers van de tentoonstelling hielpen enthousiast mee om dat

Klas 5 van de Openbare Basisschool aan de Hermelijnlaan seizoen

tekort aan te vullen. Ze herkenden oud-klasgenoten en vulden de namen in op de lijstjes, die we hadden klaargelegd. Compleet is de collectie echter nog niet. Daarom willen we binnenkort enkele avonden organiseren om verder te gaan met klassenfoto's bekijken. Al pratend komen dan vast nog meer namen en ook verhalen naar boven. Wilt u als lezer van de Kroniek daarbij behulpzaam zijn dan vinden we dat erg fijn.

Inmiddels hebben we al wel zó veel materiaal dat het bestuur heeft besloten een nieuwe serie in de Dolderse Kroniek te starten: in elk nummer zullen één of meer klassenfoto's worden gepubliceerd met zo mogelijk telkens enkele herinneringen of anekdotes. We beginnen met twee foto's: één van klas 5 schooljaar 1979-80 van de Openbare Basisschool aan de Hermelijnlaan en één uit 1951 van de

School met den Bijbel aan de Dolderseweg. Van de eerste foto kennen we alle namen, van de tweede bij lange na niet. We hopen dat u ons kunt helpen.

Klas 5 van de OBS aan de Hermelijnlaan seizoen 1979-80

Onder de foto is het nummerschema geplaatst. De namen van de leerlingen zijn:

1 Monique van de Berg, 2 Mirjam Jonker, 3 Eleonora van Delft, 4 Ko van Mil, 5 Herman Zwakhoven, 6 Marcel Ostendorf,

7 Miriam Schönefeld, 8 Wiea Scherphuis, 9 Peter Gielissen, 10 Pieter Bas Annick, 11 de heer Piet Nijssen, 12 Carien Brink, 13 Loekie van de Kuyl, 14 Sabine Grafhorst, 15 Ellen Moens, 16 Graciella Luykenaar, 17 Amanda van Grondelle, 18 Dorris Goffree, 19 Thea Pieper, 20 Monique van de Peijl, 21 Heleen Post, 22 Petra Bertelink, 23 Danny van de Hengel, 24 Hans van de Hoven, 25 Onno Carels, 26 Robert van Galen, 27 Anthony van Breukelen, 28 Ramon Blokhuis, 29 Ernst Sluimer, 30 Onno Gudde, 31 Tim van Halteren (met dank aan Wiea Scherphuis die voor ons haar klasgenoten herkende).

Deze klas komt nog steeds bij elkaar; enkele maanden vóór de tentoonstelling hadden ze een reünie en tijdens de tentoonstelling kwamen ze bijeen aan een verhalentafel. Enkele herinneringen die daar toen werden opgehaald:

Verhalentafel over de klas linksboven: Van links naar rechts: Mirjam Jonker, Petra Bertelink, Ellen Moens, Natasha Wilhelm en Loeki van de Kuyl. Op de rug gezien: Corien Bast en rechts Wil Carels

Groepsfoto tijdens de reünie in 2014

Naar de Gym

Ik weet nog wel dat we vroeger altijd moesten lopen naar de gym, die zat helemaal aan de andere kant van de Dolderseweg. Dan moesten we altijd twee aan twee hand in hand lopen, de straat oversteken met dat ei-bord, rood en groen. In de zesde klas mocht je met de fiets.

Creatief

We hadden veel vrijheid om creatief bezig te zijn; daar hadden we ook echt een lokaal voor. Een keer hebben we een grote televisie gemaakt, voor de verjaardag van meester Clarenburg. Daarvoor hadden we heel veel kartonnen dozen verzameld bij de Albert Heijn; die bewaarden we in de garage bij Carien Brink, want zij woonde vlakbij. Achteraf bleek dat we veel te veel dozen hadden gehaald en bleef de familie Brink met een schuur vol dozen achter.

Musicals

Er werd ook ieder jaar een musical opgevoerd. Daarvoor moest je auditie doen. Dan moest je gedichtjes uit je hoofd leren en voordragen om te laten zien of je ge-

schikt was. Loekie vertelt levendig hoe leuk ze het vond. 'Ik was echt mega fanatiek, ik vond het heel gaaf, maar ik kon toch echt niet zingen'. En op een gegeven moment werd er gezegd: 'Loekie, doe jij maar een stapje van de microfoon vandaan'.

School met den Bijbel aan de Dolderseweg 1951

Loes (Sonnema)-Oosterhoff stuurde onze deze foto. Er staan twee leerkrachten op en 46 kinderen. Loesje staat er zelf op als nummer 35 en ze heeft haar best gedaan alle leerlingen te benoemen.

Zij schreef er bij:

'Op deze school ben ik gekomen in 1947, in de 3^e klas. Wij, als gezin, kwamen in Den Dolder op de Pleineslaan 32D wonen na een verhuizing vanuit Bussum. Hoewel ik het vreselijk vond de vriendjes en vriendinnetjes in Bussum te moeten verlaten heb ik er niet lang last van gehad. Den Dolder heeft ons gastvrij en hartelijk ontvangen. We konden van ons huis aan de

Pleineslaan via het korenveld gemakkelijk naar school lopen'.

Terug naar de oude school

'Niet zo lang geleden ben ik op de locatie geweest waar onze oude school stond. Ik was toen in Den Dolder voor de kunst-route, en ging ook langs bij Loesje (Scholman)-van Nimwegen, mijn vroegere buurmeisje met wie ik inmiddels contact heb dankzij Ankie de Waard, ons beider buurmeisje. Het huis van bovenmeester Wiersma staat er nog steeds en ziet er prachtig uit. Het schoolgebouw is verdwenen. Nu is er op die locatie een creatief centrum en niets herinnerde mij meer aan de oude school, behalve dan de bomen en de strook bosgrond tussen schoolplein en de akker. Lettie speelde daar regelmatig met vriendinnetjes en had er zelfs een huisje in het zand gemaakt. Veel heb ik niet meegemaakt op de 'oude school', ik was een braaf meisje en genoot van het buitenspelen. Ik geloof dat ik 'het lievelingetje' was van de Meester.....Wat ik me nog wel herinner is dat ik tijdens een schoolreis mijn schoenen ben verloren. Wij waren toen met een bus naar Zandvoort geweest. Dat ik mee mocht en dat er geld voor was vond ik heel bijzonder, en dus was het een drama toen ik op blote voeten thuis kwam'.

Meer van de herinneringen van Loes kunt u binnenkort lezen op de website van de Historische Vereniging Den Dolder.

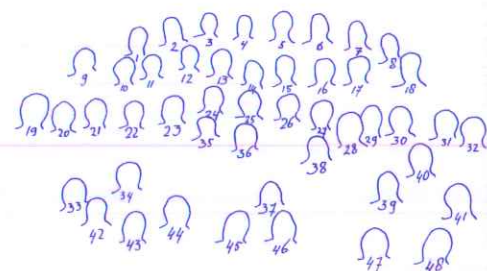
Schoolfoto School met den Bijbel ±1951

Dit zijn de bekende namen van de personen op de foto:
3 Broer v.Eck, 4 Broer v.Eck, 6 Rein Bovenhuis,
11 Frank v.d.Zee, 12 Hans v.d.Zee, 14 Rijk v. Wijk, 15 Bertus Blankensteijn, 16 Addy Bovenhuis, 18 Meester Kwant,
19 Loesje Oosterhoff, 23 Corry Hegemans, 24 Corry? Bruinis, 25 Marietje v. Eck, 26 Marietje v. Brummelen, 27 Trijntje v. Gulik, 28 Meester Wiersma, 29 Anneke Postma, 30 Rina Feenstra, 31 Adri Schröder, 32 Erica Hajunga,
33 Adri Gort, 34 Lenie Gort, 35 Anita Idema, 36 Lettie Oosterhoff, 37 Tineke Idema, 39 Hansje v. Gulik, 41 Marga?,
42 Ankie Jansen, 44 Jannie Blankensteijn, 46 Broertje Idema, 47 Teun Den Hartog.

Kent u meer namen?

Stuur deze namen met nummers per e-mail naar:

secretaris@historischeverenigingdendolder.nl

Graven op het Stille Hofje

Door Mieke van der Ploeg

Johanna Jacoba Huijssoon (Joke)

geboren en overleden in Den Dolder, 3 jr. en bijna 9 mnd. oud

Kleine Joke was een ondernemend type-tje en ze hield van bezig zijn in de tuin. Met haar ouders en babyzusje Loes woonde ze op Dolderseweg 177. Op 19 maart 1928 harkte ze het grindpad van de straat naar het huis.
'Mamma, je mag er niet op lopen, hoor' zei ze, 'dat heeft Joke netjes gemaakt'.

Die avond kreeg ze hoge koorts. Er kwam een dokter uit Utrecht. Hij liet moeder een stevig stokje zoeken, want Joke beet in haar tong bij de koortsstuipen. Die nacht overleed Joke....

Aaltje Huijssoon-van Meerveld, een vriendin van Aaltje en Elisias Huijssoon rond de kleine Joke

Ik kreeg de lieve gezinsfoto met extra verhalen op 31 augustus 2014 van de in 1936 geboren Joke Fennema-Huijssoon uit Leusden. Zij kwam het grafje bezoeken van het zusje dat ze nooit kende. Zij kreeg bij haar eigen geboorte opnieuw de naam Joke.

Haar ouders hebben heel veel verdriet gehad om Joke's dood. De geboorte van nog vier dochters daarna maakte het

verlies niet goed.

Een levenloos geboren jongetje kreeg in de buurt van Joke's grafje een anonieme plek bij één van de kleine stenen paaltjes die daar staan, we weten niet welke. De achtertuin van Dolderseweg 177 grenst aan het grondgebied (nu bos, toen duidelijk minder dicht begroeid zoals de foto toont) waar ook de begraafplaats ligt. Moeder Aaltje vond het moeilijk, dat het grafje van Joke zo dichtbij was.

Aaltje werkte vanaf haar 14e in de keuken bij een goegede familie in Hilversum. Elisias werkte op de administratie van Zeepfabriek 'De Duif'. (Let op zijn stropdas op de foto! Teken van kantoorwerk!)

Ze ontmoetten elkaar in Utrecht en trouwden in mei 1923. In oktober datzelfde jaar verhuisden ze vanuit Utrecht naar Dolderseweg 177.

Begin 1932 verhuisde het gezin naar Amersfoort. Daar overleed Elisias in 1947, pas 48 jaar oud. Hoe ouder Aaltje werd, hoe sterker het verdriet over de dood van de eerste Joke terug kwam. Zij zelf overleed in 1986, 88 jaar oud.

Dolderseweg 177 nu

Zoektocht Boswijk

Door Theo van den Hove

Mijn naam is Theo van den Hoven. Ik zoek al jaren naar meer informatie over de plek waar wij wonen. Hieronder beschrijf ik wat ik al weet in de hoop dat een lezer van deze Kroniek zich meer herinnert of wellicht wel foto's heeft.

In een oud boekje over de Stichtse Lustwaranda wordt geschreven over een prachtig smeedijzeren hek aan de toenmalige Dolderseweg. Dit gaf toegang tot het landhuis Boschwijk. Dit kronkelende pad was voor de bouw van de Overtoom - nu Manutan - nog helemaal te zien en langs onze boerderij ligt nog steeds het

pad van zwerfkeien. Dit kwam tevoorschijn bij de aanleg van de riolering! Dat hier rond de eeuwwisseling een groot landhuis gebouwd werd, is niet zo gek als je bedenkt dat er op deze plek al oude bomen stonden die rond 1835 geplant waren door Alexander Numan. Dus oude mooie bomen in een behoorlijk kaal landschap.

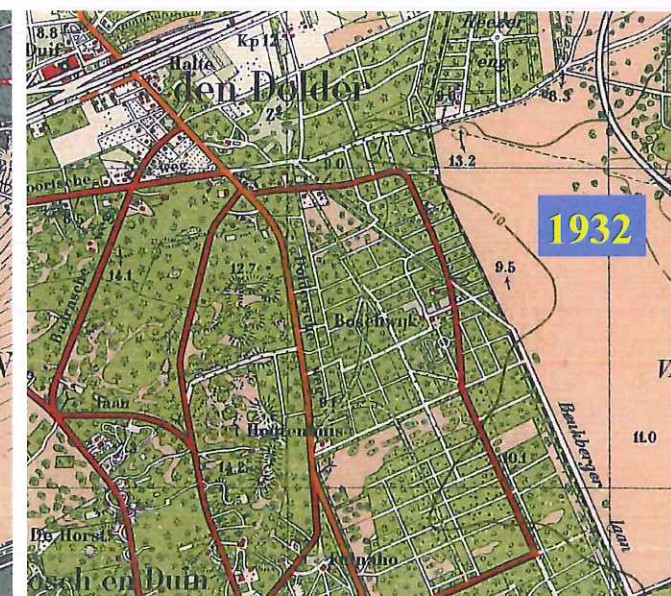
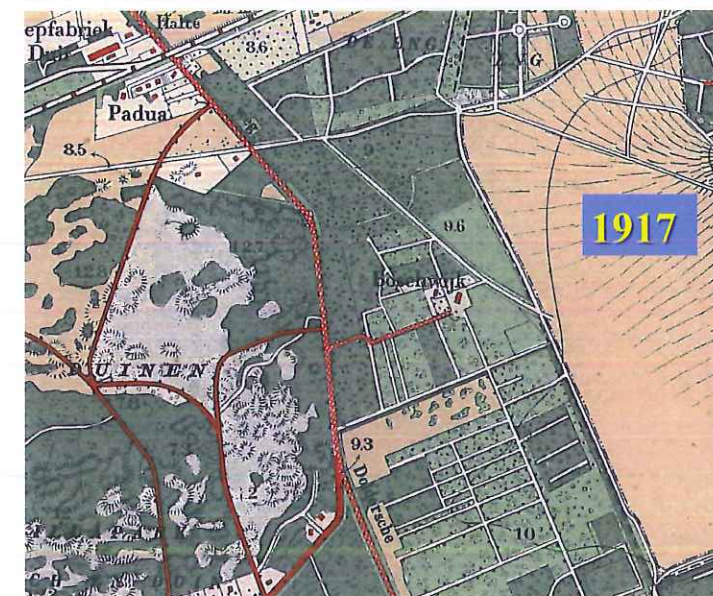
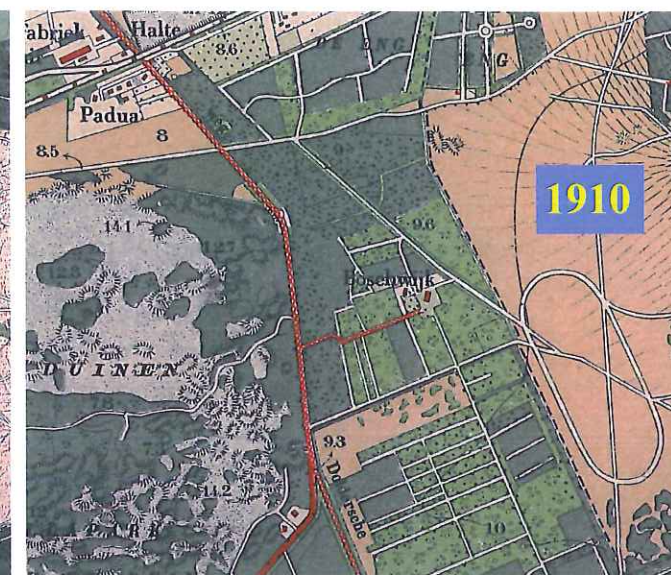
Als je op oude landkaarten kijkt zie je dat Boschwijk best heel groot geweest moet zijn, groter dan bijv. het witte huis. Pierre Rhoen, de archivaris van de gemeente Zeist, heeft op mijn verzoek on-

derzoek gedaan en kwam tot de conclusie dat er op dit adres aan de Dolderseweg (Hertenlaan bestond nog niet) een houtvester woonde. Dit klopt echter niet met het grote smeedijzeren hek aan de Dolderseweg en het grote vierkant op de kaart. Enkele maanden terug hebben we gesproken met Floor Beyen uit Soest; hij woont al 93 jaar aan de andere kant van het spoor bij de oude vuilnisbelt midden in het bos achter de camping en weet ontzettend veel over Den Dolder. Hij bezorgde voor de oorlog de krant bij Boschwijk aan de Hertenlaan en het was volgens hem een huis met wel 40 kamers.

Op het terrein van de oude veeartsenijsschool stonden ook arbeidershuisjes; de fundering ligt er nog. Ik denk zelf dat de houtvester in een van die huisjes heeft gewoond op het terrein, wellicht als personeel.

Op het oude veld aan de Hertenlaan, waar nu net de rand van de Overtoom staat, stond vroeger een prachtige rietgedekte toren bestaande uit 3 ronde cirkels als een soort klavertje drie met drie punten (zie foto), als onderdeel van de veeartsenijsschool of als onderdeel van Boschwijk? Heel veel Doldernaren hebben daar als kind in gespeeld. Door de gemeente is de oude toren na een ruzie met Het Anker gesloopt in circa 1970.

De 'kuilgrastoren' of 'schaapstal' op het open veld aan de Hertenlaan. (nu terrein waarop Overtoom staat) uit de tijd van Alexander Numan

Topografische kaarten waarop de veranderingen van de omgeving van Boschwijk goed gevolgd kunnen worden. In 1890 bestond de Hoeve der Veeartsenijsschool al. Op de kaart van 1910 zien we een rechtstreekse verbinding van die Hoeve

met de Dolderseweg. Ook zien we een soort renbaan op de heide. Die lijkt er in 1917 niet meer te zijn. Wel zien we in dat jaar dat de wegen in Bosch en Duin over de Biltse Duinen zijn aangelegd, waaronder de Baarnseweg. Er zijn alleen nog

maar huizen langs de Vossenlaan. In 1932 zien we de Hertenlaan die met een fraaie bocht is aangelegd als aanzet voor villa-bouw in de omgeving van Boschwijk

We zijn al heel lang op zoek naar foto's of extra info over Boschwijk. Rhoen gaf ook aan dat in Rotterdam nog archiefstukken liggen over het plan Park Boschwijk (graanhandel van der Pol, Gemeentearchief, grootboeken van de beleggingsmaatschappij Boschwijk 1917-1947) met wellicht meer informatie. Ik ben daar nog niet geweest. Voordat ik naar Rotterdam vertrek om meer te weten over Den Dolder; wie weet hier meer over?

TOREN

Op bladzijde 22 één van mijn foto's van de oude toren waarin heel veel mensen uit Den Dolder gespeeld hebben. Wie kan mij vertellen wie die toren (schaapskooi?) gebouwd heeft: Alexander Numan rond 1834 of de Duitsers?

In de oorlog was op ons terrein een soort boerderij gebouwd voor de voedselvoorziening van de Duitsers op de vliegbasis. Er stonden hier koeien, ossen, paarden en er groeide graan op de open vlaktes. Wie weet hier meer over?

Reacties op dit artikel gaarne sturen naar de secretaris per e-mail: secretaris@historischeverenigingdendolder.nl of per post: Paltzerweg 299, 3734 CM Den Dolder.

De oude bomen die geplant zijn in 1835 door Alexander Numan. Het zwarte huisje (het voorste hogere deel) op de achtergrond stamt nog uit de tijd van Boschwijk

Voor **iedere** maaltijd, voor **elk** moment, een **bijpassende** saus.

Voor elke maaltijd heeft Remia een bijpassende saus in een handige knijptube. Met de Remia knijptubes zijn de verschillende sauzen gemakkelijk en schoon te doseren. Elke maaltijd wordt pas echt een feest als één van de acht Remia smaken op tafel staan. Remia snacksauzen, altijd een feest!

